

Tankar om översättningen av Hebréerbrevet i Bibel 2000

av Bengt Alexanderson

Även om en del av den lära som förkunnas i Hebréerbrevet och det resonemang som förs där kan kännas främmande för oss, har brevet varit av vikt för utformandet av den kristna läran. En närmare granskning av översättningen i den svenska bibelöversättningen av officiell karaktär som förelåg år 2000 (Bibel 2000)¹ kan därför, förhoppningsvis, vara på sin plats. Denna översättning, som genomgående citeras nedan, har som syfte att vara huvudtext för bibeln inom det svenska språkområdet.² Föreliggande arbete kan ses som en fortsättning av en tidigare granskning,³ som framför allt tog upp Johannesevangeliet och Romarbrevet.

De texter jag har till mitt förfogande är den vanliga utgåvan av Nestle/Aland i den tjugooåttonde upplagan jämte UBS femte upplaga samt några bibelöversättningar på tyska, engelska, franska och italienska, jämte den latinska Vulgata. Härtill naturligtvis 1917 års översättning (Bibel 1917). Det är dessa som nedan avses när det talas om översättningarna.⁴ Mängden av översättningar är oändlig; att ange tolkningar i några få kan endast ge en yttlig överblick, men vara av ett visst intresse för en jämförelse med hur Bibel 2000 uppfattat ett ställe.

Vad jag nedan kallar tradition eller textvittnen utgörs av handskrifter med den grekiska texten, men också sådana med översättningar gjorda under antiken till olika språk, tex. till latin och syriska, samt citat hos antika skribenter som citerat, kommenterat och förklarat bibliska texter. Vilken tradition som ger bäst ledning är ofta omöjligt att säga. Om en enstaka sen handskrift har en läsning som går emot all annan tradition är man inte böjd att godta den, fastän den teoretiskt sett kan vara den enda riktiga som finns bevarad.⁵ Vid jämnare fördelning är osäkerheten i allmänhet större, och det som

1. Se nedan **Litteratur** för förkortningar och bibliografiska uppgifter.

2. Bibel 2000, Bibelkommissionens förord, s. 7.

3. Se Alexanderson.

4. Se nedan **Litteratur** för bibliografiska uppgifter.

5. Ett exempel på detta kan ett svårt ställe i 2 Petrus 3:10 vara. Här har de flesta textvittnena *εὐρεθήσεται* eller *κατακαήσεται*. Den mycket ambitiösa utgåvan i ECM har accepterat läsningen *οὐχ εὐρεθήσεται*, som inte finns bevarad i någon grekisk handskrift utan endast i översättning i ett fåtal

avgör valet måste alltid vara andra kriterier, framför allt sammanhanget och tankegången i framställningen och kännedom om det grekiska språket. Sådana insikter är dock alltid vaga och osäkra.

Jag har valt ut vissa textställen som jag funnit intressanta. Anledningen är antingen att man enligt min uppfattning valt fel läsart eller att man översatt på ett felaktigt eller diskutabelt sätt. Vissa intressanta men svåra ställen har lämnats åsido, av den enkla anledningen att jag inte anser mig kunna tillföra något. Ett exempel är 2:9, där traditionen dels har 'genom Guds nåd', dels 'utan Gud', och 5:7, där texten tycks tala om att Jesus blivit bönhörd, fastän han blev pinad och dödad.

1:1 πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν / 'Många gånger och på många sätt talade Gud i forna tider till våra fäder'. Redan det första ordet, πολυμερῶς tilldrar sig intresse. Det är en sammansättning med ordet μέρος, 'del'. Ordet används ofta för att beteckna vad som är särskilt, speciellt, i motsats till det som är allmänt; detta brukar betecknas med en form av κοινός, 'allmän'. Det första ordet skulle kunna översättas med 'på många olika sätt'. I allmänhet översätter man πολυμερῶς med 'många gånger', som Bibel 2000 och Bibel 1917 och även LSJ till detta ställe ('in many ways'), vilket är en tveksam översättning. Jag har inte sett någon översättning som tar fasta på att det är fråga om olika sätt. πολυμερῶς och πολυτρόπως betyder båda ungefär detsamma, vilket vållar översättaren svårighet. Vågar man föreslå 'på många olika sätt och vis', för att använda en vanlig svensk tautologisk vändning?

1:5 Τίμι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων· υἱὸς μου εἶ σύ / 'Ty aldrig har Gud sagt till någon ängel: Du är min son'. Närmare texten är : 'Ty⁶/För till vilken ängel har Gud någonsin sagt: Du är min son?' Detta är en retorisk fråga, dvs. en på vilken svaret är givet, och det självklara svaret är: Till ingen! Frågan ger ett livligare intryck, och det finns ingen anledning att frånga detta. På liknande sätt förhåller det sig med v. 13, som är formulerad på nästan samma sätt som v. 5.

koptiska och syriska handskrifter.

6. 'Ty' är väl förbjudet i svenskan numera? Bibel 2000 skriver ofta 'ju' där grekiskan har γάρ, som traditionellt översätts med 'ty', ett ord som i modernare svenska kommit att ersättas med 'för'.

2:7, 2:9 ἡλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους / 'En liten tid lät du honom vara ringare än änglarna'. På liknande sätt 2:9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν .../ 'Men vi ser att Jesus, som en liten tid var ringare än änglarna ...' Det ord som förekommer är βραχύ, 'kort', 'liten'. Det som här översätts med 'en liten tid' kan också återges med 'obetydligt', 'något litet', 'i viss mån'. Det talas alltså i så fall inte om tid, utan det är frågan om vem som är ringare, mindre av de två som jämförs, Jesus och änglarna. Båda översättningarna är fullt möjliga. Tidsbetydelsen är utan tvivel ovanligare, men vi kan jämföra Lukas 22:58 där samma ord förekommer i betydelsen 'strax efteråt', eller 'efter en kort stund'. Vi kan ju säga 'inom kort', och det är då klart att vi tänker på tid. De flesta av översättningarna har valt samma väg som Bibel 2000. Undantagen är Vulgata: först 'paulo minus', sedan 'modico', och den italienska: 'di poco' på båda ställena.

Man måste se hur sammanhanget är för att finna den rimligaste översättningen. Stället är ett citat från Psaltaren 8:6 i Septuaginta. Om man tolkar Psaltaren direkt är det inget tvivel om att det gäller människan i allmänhet, som är ringare än änglarna men av Gud fått en ställning som härskare över jorden. De kristna kom att tolka stället som syftande på Jesus, och då låg det nära till hands att tolka orden som 'en liten tid', dvs. Jesu tid här på jorden, då han levde som en människa och var ringare än änglarna. Men hur har författaren till Hebréerbrevet tänkt? Han kan ha tänkt sig att Jesus var ringare 'i någon mån', dvs. under den korta jordetiden, utan att tanken på tid direkt föresvävade honom när han tog upp ett vanligt uttryck för något som är obetydligt.

Personligen tror jag att tolkningen 'obetydligt', 'något litet', 'i viss mån' är riktig. Vi har både i Psaltaren och i Hebréerbrevet en jämförelse i styrka och makt mellan två parter, medan det däremot aldrig är tal om någon speciell tid. Detta framgår särskilt tydligt av 1:4: 'mäktigare (eller 'starkare') än änglarna' och 2:4, citat ur Psaltaren: 'du lät honom vara ringare', eller 'du förringade honom'. Huvudtanken är enligt min uppfattning jämförelsen i styrka och makt, inte tidsutdräkten.

Tolkningen av 2:9 är viktig för sammanhanget. Vi skall läsa mera än ovan: 'Men vi ser att Jesus, som en liten tid var ringare än änglarna, nu är krönt med härlighet och ära därför att han led döden. Genom Guds nåd skulle det komma alla till godo att han fick möta döden'. Jag vill pröva att översätta på annat sätt, klumpigare, så nära grekiskans ordföljd som möjligt och med en annan interpunktering: 'Men den som i viss mån blivit förringad i jämförelse med änglarna därför att han lidit döden, Jesus,

honom ser vi krönt med härlighet och ära, för att han genom Guds nåd skulle lida döden för allas skull'. Den sista satsen, 'för att' osv, verkar löst påhängd och syftar på Jesu lidande och död, inte på hans härlighet. Vi kan kanske bättre återge med: 'Men den som i viss mån blivit förringad i jämförelse med änglarna därför att han lidit döden, Jesus, honom ser vi krönt med härlighet och ära; detta skedde för att' etc., med tillägg av ett sammanfattande 'detta skedde'. Med denna tolkning blir det klart att det är genom sitt lidande och död som Jesus i någon mån blivit underlägsen änglarna.

Vi kan alltså tolka stället som ovan, eller som att Jesus en tid blivit underlägsen men genom sin död nu kröns med ära. Det är överraskande men också onekligen mera slående att det är genom lidande och död som Jesus kröns med ära, och så uppfattar översättningarna stället. Vulgata har dock, visligen, ingen interpunktion, och klarar sig så undan problemet.

Stället är alltså oklart, och man borde i en not ha nämnt olika tolkningar som möjliga. Bibel 2000 har en i och för sig värdefull förklarande not, men man har där bestämt sig för att det är fråga om tiden.

3:1-2 ὁθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν / 'Bröder, ni heliga som har fått kallelsen till himlen, se därför på aposteln och översteprästen som vi bekänner oss till, Jesus, som var betrodd av den som hade utsett honom'. Hur skall vi förstå det som här översätts med 'utsett'? Det grekiska ordet är en form av det vanliga verbet för 'göra', 'skapa', nämligen *ποιεῖν*. Det ser alltså ut att stå 'den som hade gjort honom'. Nu är det ju en grundläggande kristen tanke att Sonen inte är gjord eller skapad utan född av Fadern. Det är väl detta som gjort att man valt att översätta med 'utsett', 'insatt' (Bibel 1917), 'appointed' och liknande. Vulgata håller sig som vanligt till det närliggande och skriver 'fecit', 'gjort'. Om man översätter med 'utsett', 'insatt' eller något liknande, frågar man sig vad han blivit utsedd till eller insatt som. Detta får man då underförstå ur det föregående; han har blivit utsedd till apostel och överstepräst.

Detta är inte omöjligt, men känns något långsökt och konstruerat. Man ser också att när det är fråga om att 'utse' eller 'insätta' sonen, 1:2, används ett annat verb än *ποιεῖν*, 'göra', nämligen *τιθέναι*, som kan återges med 'sätta'; ungefär som vi säger att man sätter någon till något. Det är en vanlig och grundläggande tanke för judar och kristna att Gud skapat allting. Överallt möter man tanken att det är Skaparen som skall

dyrkas, inte det skapade, såsom i Romarbrevet 1:25. Kanske bör man översätta med 'skapat', vilket ger större utrymme för tolkningen att Jesus skapats, formats, till sin gärning.

4:2 ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν / 'För dem som då hörde ordet var det till ingen nytta, eftersom de inte tog emot det i tro'. Uttrycket 'de inte tog emot det i tro' översätter ett egendomligt grekiskt uttryck som mera ordagrant kan återges med 'de inte var nära förknippade, nära förbundna med tro'. En annan läsart som är väl belagd i traditionen, men kanske inte lika väl, låter ordet 'förknippad' syfta tillbaka på 'ordet', alltså: 'ordet var till ingen nytta, eftersom det inte var förknippat med tro'. Denna läsart verkar för mig rimligare och är troligen den rätta. I originalet följer participet 'förknippad' strax efter ordet 'dem', 'ἐκείνους', och det följande participet får då automatiskt men felaktigt samma ändelse. Detta är ett av de allra vanligaste felen som uppstår i grekiska handskrifter: ett ord som följer får samma ändelse som ett föregående ord.

Översättningarna fördelar sig jämt i valet mellan de två läsarterna.

4:10 ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὡσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός / 'Ty att gå in i Guds vila är att vila ut från sitt verk, så som Gud vilade från sitt'. Varför har man valt en färglös översättning i stället för en mera direkt och levande? Närmare originalet är: 'Ty den som går in i Guds vila, finner även han vila från sina verk, såsom Gud från sina.' 'Även han' är inte oviktigt, men kommer bort i Bibel 2000; det stärker jämförelsen med Gud och sambandet mellan den troende och Herren. Det kan väl inte vara så att man velat undvika pronomenet 'han'? Men författaren till Hebréerbrevet hade säkert inga svårigheter med att använda 'han' i allmän betydelse för alla människor. De andra översättningarna gör sig inget samvete.

5:4 καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθὼςπερ καὶ Ἄαρὼν / 'Ingen tar sig denna värdighet, han blir kallad av Gud, liksom Aron'. Vi har här dativformen av det reflexiva pronomenet 'sig'. Konstruktionen är inte ovanlig, men inte

så känd som den borde vara.⁷ Den bästa översättningen är 'själv'. Ett typiskt exempel är Johannes 19:17: *καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν* / 'han bar själv sitt kors'. Det bör alltså heta: 'Ingen tar sig denna värdighet själv'. Ingen av översättningarna har uppmärksammat detta. Jämför nedan 6:6.

6:6 *ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ* / 'eftersom de korsfäster Guds son en andra gång'. Vi har här dativformen av det reflexiva pronomenet 'sig', denna gången i pluralis; jämför anmärkningen till 5:4. Översättningen bör vara att de själva korsfäster. Bibel 2000 har märkligt nog helt tappat bort ordet. De andra översättningarna är inte tillräckligt goda. Man översätter med 'åt sig', 'för sin räkning' eller, något förvånande, med 'till skada för sig själva'.

6:7 (*γῆ*) *τίκτουσα βοτάνην εὐθροτον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται* / 'den (åkern) ... skänker odlaren hans gröda'. Bibel 1917 har här ett tungt språk, som dock kommer närmare originalet: 'framalstrar växter, dem till gagn för vilkas räkning den brukas'. Översättningarna växlar mellan å ena sidan 'odlaren' eller 'den som odlar' (liksom Bibel 2000), å andra sidan 'den, för vilken' eller 'den för vars skull' (liksom Bibel 1917).

Nu frågar sig någon om inte 'odlaren' och 'den för vilken marken odlas' är samma person. Detta är långt ifrån säkert. Vi kan inte utgå ifrån att odlaren är en självägande bonde, en sådan som präglat svensk historia. Han kan ha varit en slav eller en arrendator.

7:8 *καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ* / 'I det ena fallet är det dödliga människor som tar emot tionde, men i det andra en om vilken det vittnas att han alltid lever'. I originalet står att det 'här' är dödliga människor som handlar, men 'där' gäller det kung Melkisedek, någon som är helt annorlunda än vanliga människor och som förebådar Jesus. Vulgatan och den franska och den italienska översättningen följer grekiskan ('hic/ibi', 'ici/là', 'qui/là'), men den engelska och den tyska har översättningar som liknar den svenska och som tappar bort den starka och enkla motsättningen mellan 'här' och 'där'. Texten blir på så sätt blekare och mindre åskådlig.

7. Företeelsen är utförligt utredd av Rydbeck, ss. 51-61, med litteraturangivelser.

9:11 Χριστὸς δὲ παραγευόμενος ἀρχιερεὺς τῶν γενομένων ἀγαθῶν / 'Men nu har Kristus trätt fram som överstepräst för det goda som skall komma.' Problemet är vilken text man skall välja. Somliga textvittnen har τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, 'det goda som skall komma', andra τῶν γενομένων ἀγαθῶν, 'det goda som kommit', som redan uppenbarat sig. Det är svårt att säga vilken tradition som ser starkast ut. De flesta översättningarna har valt samma läsning som Bibel 2000, den franska med angivande av den andra läsarten. Den engelska skriver 'de goda ting som kommit', med angivande av den andra läsarten, den som Bibel 2000 valt. Den tyska är ibland något förbluffande, såsom fallet är här: Kristus som överstepräst har skänkt oss 'die wahren Heilsgüter', ungefär 'de sanna frälsningsgåvorna', vilket är en mycket fri, för att inte säga felaktig översättning.

Jag anser att 'det goda som kommit' är den rätta läsarten, men att valet är svårt och att man gärna kan presentera båda läsarterna. 'Det goda som kommit' är det svårare valet: Kristus har kommit, men det utlovade goda tycks dröja. De tidiga kristna tänkte sig Kristus som den Messias som snart skulle återkomma och ställa allt till rätta, men detta har inte hänt. Man kan då känna sig manad att ändra till 'det goda som skall komma'. Den andra läsningen erbjuder knappast några svårigheter och man hade ingen anledning att ändra den. 'Det goda som (redan) kommit' må vara svårare att förstå, men är dock inte obegripligt: Kristus har ju kommit med frälsningen.

Vi skall lägga märke till att 'det goda som skall komma' strax efteråt finns i texten, se 10:1. Men där är futurformen given, därför att det handlar om lagen, som är en skugga av det goda som skall komma, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Man kan säga att 9:11 'skall komma' stärks av det som står i 10:1, men man kan också säga att 9:11 'har kommit' kan ha ändrats medvetet till överensstämmelse med det senare textstället. Man förblir som ofta osäker.

9:28 (ὁ Χριστός) ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν / '(Kristus) skall uppenbara sig en andra gång, och då inte för syndens skull utan för att rädda dem som väntar på honom'. Problemet är 'inte för syndens skull'. Grekiskan χωρὶς ἁμαρτίας, ord som inte tycks vålla någon svårighet utan betyda 'utan synd'. Detta är något annat än det som översättningen bjuder, men även den ordagranna tolkningen anges i Bibel 2000. I en not hävdas att det ordagranna 'utan synd' kan tolkas som 'skild från människornas synder', och man tillägger: 'utan att längre behöva bära

deras börda', med anförande av ett par ställen som skulle förklara denna tolkning, Hebr. 7:26 och 2 Kor. 5:21. Man ger med denna tolkning ett normalt grekiskt uttryck en helt annan och högst överraskande betydelse utan att ange något stöd för detta; de anförda bibelställena ger nämligen på intet sätt ett stöd för det problematiska språkliga uttrycket. De andra översättningarna har liknande tolkningar eller förklaringar, utom Vulgata som helt enkelt översätter vad som står, 'utan synd'. Förklaringen till de egendomliga tolkningarna är antagligen att det nyss stått att Kristus offerats för att ta bort människornas synder. Man kan då mena att nu, vid återkomsten, kommer han 'utan synd', utan att ha något med synden att göra, eller med översättningens ord: 'inte för syndens skull'.

Att Jesus är utan synd är förvisso bekant, och att han är det även vid sin återkomst är självklart. Anledningen till att man börjat spekulera över detta självklara och presentera en långsökt tolkning som går på tvärs mot normal grekiska är förmodligen att man tyckt att 'utan synd' är så självklart och onödigt att det måste betyda något annat. Men varför skulle inte författaren till Hebréerbrevet ha lov att vara övertydlig?

10:16 *αὕτη ἡ διαθήκη ἦν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος· διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν.* Översättningen lyder, med placering av de tre första orden i v. 15: 'Först heter det: *Detta är det förbund som jag skall sluta med dem i kommande dagar, säger Herren. Jag skall lägga mina lagar i deras hjärtan*'. Detta ord 'Först' måste givetvis sedan tagas upp av ett 'därefter', 'sedan' e.d. Helt rimligt står därför i början på v. 17: 'Och sedan: *deras synder och överträdelser skall jag aldrig mer komma ihåg*'. Flera översättningar har liknande tolkning.

Den grekiska texten med den starkaste traditionen för v. 17 är som följer: *καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι.* Motsvarigheten till 'Och sedan' finns i vissa handskrifter före den ovan citerade texten, men traditionen är svag; till yttermera visso finns det två olika formuleringar som betyder ungefär samma sak: *ὑστερον λέγει* och *τότε εἶρηκεν*. I sådana fall brukar man anta att läsare eller kopister har tyckt att det fattats något och lagt till, den ene ett, den andre ett annat. Den franska och den italienska översättningen har en annan lösning som ansluter sig närmare till grekiskan: 'Efter att ha sagt: *Detta är det förbund som jag skall sluta med dem i kommande dagar, säger Herren: jag skall lägga mina lagar i deras hjärtan*'. I v. 15-16 finns alltså inget 'Först' i grekiskan, och man kan översätta på så sätt

att man slipper tillägget 'Och sedan', som har svagt stöd. Läsningen utan tillägget har en bättre tradition och ger en bättre översättning.

11:11 *πίστει καὶ αὐτῇ Σάρρα στέρια δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας* / 'I tro fick han (Abraham) kraft att avla en son, fast han, liksom Sara, var överårig'. Jag har svårt att förstå hur man kommit fram till denna översättning. Närmare grekiskan och med rätt huvudperson kan man översätta: 'I tro fick även Sara, som var steril, kraft att bli havande (eller: 'lägga grunden till avkomma'), fastän hon var förbi den tiden i livet'.

I texten kan man fråga sig om ordet 'steril' skall vara med. I viktiga textvittnen saknas ordet, i andra finns det med fast konstruerat på olika sätt, med bestämda artikeln eller med ett particip, motsvarande 'varande' eller 'hon som var'. I ett fall där ett ord saknas i vissa textvittnen och behandlas olika i andra, bör man vara misstänksam. Det är då mycket möjligt att det ursprungligen inte stått där och satts in på olika sätt av dem som tyckt att det fattats något i texten. Jämför ovan 10:16.

Huvudpersonen är alltså Sara, inte Abraham. Bibel 2000 säger i en not att grundtextens innebörd är osäker och att det möjligen menas att det var Sara som fick kraft att 'avla'. Alla översättningarna är helt tydliga i att det är Sara som fått denna kraft. Någon annan tolkning har inget stöd i traditionen. En förklaring till texten i Bibel 2000 kan vara vad som ovan återgivits med 'bli havande (eller: 'lägga grunden till avkomma')'. Ordagrant lyder stället: 'kraft till nedläggning av säd'. Man måste ju tänka sig mannen som upphovsman till denna handling. Emellertid kan ordet även betyda 'grundläggning' eller 'instiftande', och det måste vara den betydelsen som vi har här, eftersom en kvinna inte kan 'nedlägga säd' och Sara ovillkorligen är subjekt i satsen. Ordet för 'säd' betyder då, här som ofta annars i Septuaginta, 'avkomma'. Det talas ofta om Abrahams säd, hans talrika avkomma. Bibel 1917 skriver: 'bliva stammoder för en avkomma', vilket är en god översättning och bättre än de andra, som har enbart 'bli havande'; detta leder inte tanken till senare generationer, vilket bör vara med.

12:25 *εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι* / 'Ty om inte de kunde komma undan som avvisade honom när han här på jorden tillkännagav sin vilja, hur skall vi då kunna det om vi vänder oss bort från honom när han talar från himlen?' Den text som står i

de två utgåvor av den grekiska texten som nämns i inledningen bör översättas med: 'Ty om inte de som avvisade honom här på jorden kunde komma undan, hur skall vi då kunna det om vi vänder oss bort från honom när han talar från himlen?' Vart hör alltså orden 'här på jorden'? Hör det till dem som här på jorden avvisade Jesus eller till Jesus, som här på jorden förkunnade sin vilja? Mina översättningar har alla återgivit på samma sätt som Bibel 2000. En mycket gammal papyrus har ursprungligen samma text som översättningarna, men detta har ändrats till alternativet. Traditionen för denna andra läsning får anses vara minst lika stark. Vilket som är rätt är omöjligt att säga. De som valt samma läsning som Bibel 2000 har antagligen stött sig på den gamla papyren, som dock känt till även den andra läsningen, och på att man då får en parallell som verkar logisk: Jesus förkunnade här på jorden, han förkunnar från himlen. Men det är inte alls säkert att författaren är så logisk! Man kan också tänka sig: de som här på jorden var förblindade, nu får de höra honom från himlen! Detta förefaller mig livligare och mera slående. Principiellt sett bör man tänka sig att det som är slående genom ett misstag hos den som skriver av texten blir felaktigt eller mindre slående; att tvärtom det mindre goda skulle bli bättre genom ett misstag är föga troligt.

13:7 ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμείσθε τὴν πίστιν / 'se på vad deras (era ledares) liv förde fram till och ta efter deras tro'. Bibel 1917 översätter: 'sen huru de slutade sina liv'. Översättningarna är fördelade mellan två möjligheter, beroende på att samma ord kan förstås som 'livets utgång', dvs. 'död', eller som 'vad deras liv lett till', alltså ungefär 'levnadssätt'. Bibel 1917 undviker problemet genom att ge en översättning som kan tolkas på båda sätten. Detta är skickligt, men jag menar att man bör försöka återge vad författaren tänkt sig. I detta fallet kan man inte nå säkerhet, och då är en förklarande not på sin plats.

Det finns alltså enligt min uppfattning ett femtontal textställen som behandlats på ett tvivelaktigt sätt i Hebréerbrevet. Valet mellan olika läsarter är i ett fåtal fall mindre lämpligt, förståelsen av det grekiska uttryckssättet är i många av fallen bristfällig. Även behandlingen av det svenska språket är i flera fall otillfredsställande; man har översatt ganska fritt, vilket inte är ett fel, men resultatet har blivit vagare och plattare. Som helhet är resultatet inte särskilt tillfredsställande.

Litteratur och förkortningar

Alexanderson: Alexanderson, Bengt, Några tankar om översättningen av Nya Testamentet i Bibel 2000. Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället 2012. (Acta regiae societatis scientiarum et litterarum Gothoburgensis. Humaniora. 45.)

BasisBibel. Översättning till tyska, tillhandahålls på Internet av Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart.

Bibel 2000: Bibeln. Bibelkommissionens översättning. Stockholm: Verbum förlag, Bokförlaget Cordia 2001.

Bibel 1917: Bibeln eller Den heliga skrift. I överensstämmelse med den av Konungen år 1917 gillade och stadfästa översättningen. Finns i många utgåvor.

ECM: Novum Testamentum Graecum. Editio critica maior. Herausgegeben vom Institut für neutestamentliche Textforschung. 4. Die katholischen Briefe. T. 1-2. 2. rev. Aufl. Stuttgart 2013.

The Holy Bible. ESV English Standard Version. New York: American Bible Society 2007.

Nestle/Aland: Novum testamentum Graece. 28. rev. Aufl. Herausgegeben vom Institut für neutestamentliche Textforschung. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2012.

La Sacra Bibbia. Tradotta dai testi originali a cura di professori di Sacra Scrittura ... delle Università Pontificie di Propaganda Fide e Lateranense. Milano: Garzanti 1964.

La Sainte Bible traduite en français sous la direction de L'École Biblique de Jérusalem. Paris: Les Éditions du Cerf 1961. Den s.k. Jerusalembibeln.

Rydbeck, Lars, *Fachprosa, vermeintliche Volkssprache und Neues Testament. Zur Beurteilung der sprachlichen Niveauunterschiede im nachklassischen Griechisch*. Uppsala 1967. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Graeca Upsaliensia. 5)

UBS (United Bible Societies): The Greek New Testament. Edited by Barbara Aland ... Fifth revised edition. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, American Bible Society, United Bible Societies 2014.

Vulgata: Biblia sacra iuxta vulgatam versionem. Editio quarta. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 1994.